

ОНТОЛОГІЧНЕ БУТТЯ КВАНТИТАТИВНИХ ІМЕННИКІВ АНГЛОМОВНОГО ДИСКУРСУ

Стаття присвячена осмисленню природи іменникових конструювань, їх квантитативним «сплескам», таксономії та семантичному бутті. Фокусується увага на кореляції іменникових конструювань із числівниками.

Ключові слова: квантитативні іменники, лінгвокогнітивні аспекти, семантична девіація, числівники, діахронія.

Статья посвящена изучению онтологии квантитативных единиц, их таксономии и семантическому наполнению. Фокусируется внимание на корреляции квантитативных слов и числительных.

Ключевые слова: квантитативные существительные, лингвокогнитивные аспекты, семантическая девіація, числительные, диахрония.

The article in question deals with the ontology of the quantitative nouns, their classification and semantic charge. Attention is being focused upon their correlation with numerals.

Key words: Quantitative nouns, linguocognitive aspects, numerals, semantic deviation, diachrony.

Лексикографічні джерела препарують цінний матеріал для розуміння онтологічної сутності квантитативних одиниць (КО) та статусу іменникових конструювань сучасної англійської мови. Серед іменників [1] що представляють корпус КО виокремлюються наступні групи: 1) 89 – лічильних слів; 2) 93 – слів міри і ваги; 3) 143 – димензійональних слів; 4) 64 – номінацій контейнерів аморфних речовин; 5) 134 – назви тотальних та партитивних величин; 6) 119 – групових множин; 7) 77 – темпоральних іменників; 8) 65 – номінацій сукцесивностей. Наприклад, 1) *dozen, score, pair*; 2) *pound, dram*; 3) *length, size, depth*; 4) *bowl, barrel, sack*; 5) *share, myriad, lit*; 6) *group, team, crew*; 7) *lifetime, month, year*; 8) *December, Friday, today*.

У зазначеному словнику [1] КО представлені 934 позиціями із 15279 кластерів, із яких 820 – квантитативні іменники [2]. Останні позначені специфічними діахронічними тенденціями, семантичними «сплесками»,

кореляцією із іншими КО, особливо – із числівниками. Центральне місце числівників ЛСПК (лексико-семантичне поле кількості) об'єктивується їх ригористичною співвіднесеністю з натуральним рядом чисел, заміщенням лічильних слів, широким вживанням, використанням у прямій та непрямій лічбі, актуалізації точної, приблизної та невизначеної кількості – числових множин. Об'єктами лічби слугували еталони, які з часом виокремилися в окрему парадигму КО на позначення числових ознак. Серед назв еталонів числа особливе місце посіли соматизми (пальці на руках, ногах, тулубі, голові).

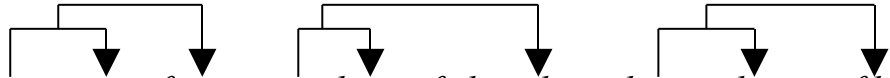
Об'єктом статті є англійські, іменникові конструювання, предметом – лінгвокогнітивні аспекти їх квантитативного буття.

Актуальність теми зумовлена тенденціями сучасної лінгвістики до вивчення системно-функціональної ідентифікації мовних та мовленнєвих одиниць, їх адаптивності до потреб сьогодення. Мета дослідження полягає в осмисленні закономірностей квантитативних іменникових конструювань, їх співставленні з числовими номінаціями. Гіпотетичним є припущення, що словам з квантитативною семантикою притаманні ізоморфні риси та спільні тенденції.

В англійській мові виокремлюється група лічильних слів (ЛС), які функціонально наближаються до числівників та їх паралельних позначень [3]. На відміну від числівників ЛС селективно номінують ознаки референтів. Наприклад, англ. *dozen* - 12, *score* - 20, *threescore* -60, *fourscore* -80, *pair*, *couple*, *brace* – 2 [3]. ЛС уступають числівникам у повсякденному вжитку та у ригористичній представленості. Як і числівники, ЛС корелюють з дискретними позначуваними, підвладні уніфікації (відсутність форм множини, наявність у лексеми *dozen* суфікса *-th*). Пор.: англ. *five score eggs*, *three pair people*, *the dozenth time* [3]. Монофлексивні ЛС співвідносяться з числівниками: *Colloquial numbers dozen score half- a-score are on a par with numerals when they stand without partitive of* [4:1229]. Як і числівники ЛС утворюють синтаксичні дихотомії: англ. *about three score years :: scores of years*, *nearly three million people :: millions of people*, *a hundred miles :: hundreds of miles*. Контекстуальне

оточення ЛС верифікує їх спроможність до позначення точної, приблизної та невизначеної кількості. ЛС зберігають етимологічну пам'ять предметності, що об'єктивується їх пізнім утворенням. Пор.: англ. *brace, span, couple, yoke, pair*. Поліфункціональність зазначених слів проявляється у семантизації числових та дименціональних параметрів. Пор.: англ. *a brace of brothers, a brace of pistols, a yoke of oxen, a span of horses, a pair of shoes, a couple of dollars, a span of length (nine inches), twenty brace of hares, a yoke of land (50-60 acres) etc.*

В англійській мові виокремлюється група конкретизаторів множин, які «нагадують» про минулий когнітивний досвід, про пошуки еталонів рахунку та вимірювання. Пор.: англ. *a school of fish, a pride of lions, a trip of goats, a passel of children, a flight of doves, a drift of pigs, a colony of bees, a flock of sheep, a heard of cows, a piece of news, a lamp of sugar, a slice of cheese, a bar of chocolate, a chunk of wood*. Позначуваними є як дискретні (*pigs, bees, sheep*), так і недискретні предмети (*cheese, chocol ate, wood*). В обох випадках ословлюється характер позначуваних референтів. Синтаксична детермінація носить опосередкований характер. Пор.: англ.

Two pieces of news, two bars of chocolate, three colonies of bees.

Лексичне препозитивне наповнення подібних словосполучень є вельми вагомим. Пор.: англ. *about (only) three score of years*. У мовній картині світу іменники не стоять осторонь квантифікації. Вони або виступають позначуваними, або самі слугують мірою кількості. В останньому випадку діючими, активними є як ЛС, так і слова міри і ваги (СМВ). У першій групі (ЛС) виокремлюються: 1) номінації живих істот; 2) природних об'єктів та артефактів; 3) процесів, явищ, понять; 4) числових та дименціональних одиниць. Наприклад: англ. 1) *three birds, six lions, four drivers*, 2) *two eggs, three cigars, four medals*, 3) *two ideas, two directions, one answer*, 4) *two dozens, three score, four yards, five ounces, hogshead*. Пор.: англ. *hogshead is a large barrel, or cask. It is also a seldom used measure or volume. It varies in size, depending on where it is used and what it contains. In the United States it varies from 63 to 140*

gallons (238 to 530 liters) [3]. У художньому дискурсі іменники перших трьох груп представлені багатою палітрою номінацій. Словосполучення 4 групи свідчать про атракцію КО, інтеграцію ЛС та СМВ, які частотно представлені в економічних та спортивних дискурсах, текстах, що позначені лаконічністю, точністю та діловитістю.

Маркери *how many?* та *how much?* свідчать про характер позначуваних референтів (дискретних та недискретних). Згадана діада маркерів збільшується за рахунок екстеріоризаторів *little :: few, much :: many, little :: small*.

Таким чином, іменники посідають чинне місце як КО у ЛСПК. Без іменників не буває квантитативних словосполучень із одноіменною функцією. Остання діахронічно генерувала нумеративну функцію числівників (абсолютне вживання останніх у математичних процесах). Подібна послідовність функцій свідчить про шлях когніції: від конкретного до абстрактного, від предметного до кількісного, від невизначеного до визначеного. Еволюція числівників починалася з предметного етапу, у процесі відіменникової деривації [5]. Іменники започаткували парадигму КО, поряд з числівниками вони номінують різноаспектне квантитативне буття оточуючого світу. Спільними для КО є не тільки витоки, але також і семантичні тенденції. Так, числівникові та іменникові конструювання відкриті процесам квантифікації та деквантифікації. Верифікація першого процесу прослідковується у семантичній еволюції числівників, які пройшли шлях від назв предметів до позначення числових ознак (точних, приблизних, невизначених) [5]. Спустошене значення числівників виявилось на останньому циклі їх діахронного колообороту [5]. Іменники не тільки конвертувалися у числівники, але й самі стали КО, про що свідчить наявність квантитативних сем числа або мезуративів у лексикографічній паспортизації відповідних назв.

Процес деквантифікації числівників є прозорим у феномені їх спустошеного узусу. Пор.: англ. *as cross as two (dogs) over (one) stone, a thousand(a hundred) pardons, the nine worthies, to look two (nine) ways, to have forty (fifty) winks, a four – tie, etc* [5]. Або: *the five wits, a cousin seven times*

removed, the seven deadly sins, a cat of nine tails, to know as one's ten fingers, to talk nineteen to the dozen.

Взаємовиключаючі процеси (квантифікації та деквантифікації) притаманні також іменниковим конструюванням N_1 of N_2 . Пор.: *ells of sleep, a span of life, a brace of two, an inch of love, a barrel of fun, a ton of pirates*. При детермінологізації ЛС та СМВ «забувають» свою квантитативну ригористичність, виходять на простори розмитої невизначеної кількості. Таким чином семантична девіація пронизує зазначені процеси на колообороті їх постійних, закодованих іманентною системою, зрушень. Деякі іменники (ЛС, СМВ) родичаються з числівниками, проявляють числові ознаки, інші – дистанціюють від числівників, позначають множини та величини – тотально, партитивно, розмито. Це не є показовим для власне числівників, скоріше – для їх денумеративів. Серед останніх виокремлюються одиниці, що позначають квантитативність по-різному: прозоро (*five, fifth, tenner*), розмито (*between, lonely, alone*) та спустошено (*when only, when alone*) [5]. Семантична девіація числівників [5] відлунюється в їх секондарних утвореннях. «Сплески» квантитативності носять діахронічний характер, тобто то появляються, то зникають. Семантичні зсуви СМВ, що обіймають висхідні (предметні), низхідні (термінологічні) та детермінологічні значення, назви інструментів для вимірювання, вимірювані об'єкти – все це об'єктивує дієвість інтегративних, когнітивних процесів квантифікації, направлених на пізнання оточуючого світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Hornby A.S. Oxford Advanced Learner's Dictionary – Oxford, 1982.
2. Медведь Е.Н. Системно-функциональные особенности квантитативных единиц на материале современного английского языка: дис...кандидат филол.наук: 10.02.04 / Медведь Елена Николаевна.- Сумы, 2001.- 253 с.
3. The Oxford English Dictionary by James A.S., Murray, H,Bradley, W.A.Craigie, C.T.Onions, v. I-XII with Supplement and Bibliography. – Oxford: Clarendon Press, 1933.

4. Poutsma H. Grammar of Late Modern English // The Parts of Speech – Groningen: P.Noardholt, 1916. – 1437 p.
5. Швачко С.О. Феномен спустошених числівників / С.О.Швачко
Квантитативні одиниці англійської мови:перекладацькі аспекти. –
Навчальний посібник. – Вінниця:Нова книга, 2008. – 128 с.